

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความเป็นมาของปัญหา

ในภาคเหนือมีแหล่งผลิตผ้าขึ้นทอลายสวยงาม ซึ่งในภาคเหนือนั้นมีหลากหลายจังหวัด หลากหลายอำเภอ โดยผ้าขึ้นที่เป็นผลงานวิจัยภายในครั้งนี้ คือ ผ้าขึ้น อำเภอสันกำแพง เป็นผ้าขึ้นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และโดดเด่น โดยในอดีตร่วมร้อยกว่าปีที่ผ่านมามีชาวบ้านสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีอาชีพหัตถกรรมเป็นส่วนใหญ่ผู้ชายจะทำจักรสาน ส่วนผู้หญิงจะทอผ้าอยู่กับบ้านไม่ว่าจะเป็น ผ้าขึ้น ผ้าถุง ผ้าถุงสำเร็จรูป ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดตัว ผ้ามุลุมไหล่ เป็นต้น และเมื่อผลิตสินค้าได้แล้วก็จะรวบรวมพรรคพวกเทียมม้าเทียมวัวไปขาย หรือแลกเปลี่ยนที่ชายแดนพม่า ครั้งหนึ่งที่สมเด็จพระราชินีเสด็จประพาสสันกำแพงก็ทรงสนพระทัย ในชุดผ้าไหมสันกำแพงและทรงรับสั่งให้นางสาวไทยที่จะไปประกวดนางงามจักรวาลในปีนั้นสวมชุดผ้าไหมสันกำแพง เย็บเป็นผ้าถุงสำเร็จ ใส่ในการประกวดด้วย ในขณะนั้นผู้ที่เป็นนางสาวไทยก็คือคุณอาภัสรา หงสกุล และในปีนั้นคุณอาภัสรา ก็ยังได้รับตำแหน่งนางงามจักรวาลอีกด้วย จึงทำให้ชุดผ้าไหมสันกำแพงเป็นที่โด่งดังในสากลโลกในยุคนั้นถือว่าเป็นยุคเฟื่องฟูอย่างมากของชุดผ้าไหมจากสันกำแพง

จากการลงพื้นที่ในอำเภอสันกำแพง เพื่อสำรวจปัญหาผ้าขึ้นทอของอำเภอสันกำแพง พบว่าตั้งแต่สมัย ที่การคมนาคมแห่งประเทศไทยมีการพัฒนาเริ่มสร้างทางรถไฟสายต่างๆ และถนนคอนกรีตและการนุ่งห่มก็เปลี่ยนจากผ้าขึ้นเป็นกางเกงเมื่อโลกาภิวัตน์เปลี่ยนอาชีพก็เปลี่ยน ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นกันจึงไม่ค่อยเหลือชาวบ้านที่จะทอผ้าอีก ในช่วงนั้น จึงทำให้ผ้าขึ้นสันกำแพงหมดสิ้นไปตามกาลเวลาร่วมๆ กว่ายี่สิบสามสิบปี จนมาถึงยุคปัจจุบันที่มีผู้สนใจและชื่นชอบในผ้าขึ้น เพื่อสวมใส่ไปในงานวัดต่างๆ พอผู้เฒ่าผู้แก่เห็นก็ทักถามว่าสวยดีได้มาจากไหน ต่อจากนั้นชาวสันกำแพงที่ยังคงมีผ้าขึ้นอยู่ก็หิบบมาใส่ จึงทำให้เป็นยุคเริ่มต้นแห่งการฟื้นฟูผ้าขึ้นสันกำแพงชาวบ้านสันกำแพง ที่ทอผ้าเป็นก็เริ่มผลิตผ้าขึ้นสันกำแพงมาใหม่ในยุคปัจจุบัน และด้วยความที่ยุคปัจจุบันผ้าฝ้ายเป็นวัตถุดิบที่หาซื้อได้ง่ายและได้รับความนิยมมากกว่าผ้าไหมในยุคปัจจุบัน จึงทำให้ผ้าขึ้นสันกำแพงถูกผลิตด้วยผ้าฝ้ายเป็นส่วนมาก (บัวซอน ผ้าฝ้าย ,2560) และส่วนมากก็จะเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นๆ มีเป็นส่วนน้อย ที่ยังทำ ผ้าขึ้น สันกำแพง อยู่ซึ่งได้รวมตัวกันสร้างกลุ่มขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจการต่างๆ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ผ้าไหมสันกำแพง เพื่อหาแนวทางสร้างกลุ่มให้เข้มแข็งร่วมกันและพัฒนาตนเอง เช่น เข้ารับการอบรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงานราชการเข้ามาให้บริการ ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษา เด็กนักเรียน หรือบุคคล มาศึกษาหรือท่องเที่ยวเยี่ยมชม ภูมิปัญญาของอำเภอสันกำแพง

จากการศึกษาพบว่ามีผู้นำเอาผ้าขึ้น สันกำแพง มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆแต่ยัง ไม่มีรูปแบบที่ดึงดูดมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่จะนำผ้าขึ้นทอ สันกำแพง ทำพัฒนารูปร่าง ต่างๆ เพื่อให้เป็นทางเลือกใหม่การผลิตภัณฑ์ และยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของ ผ้าขึ้น สันกำแพง ไว้

สามารถสร้างรายได้สร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขึ้นในชุมชน นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ อำเภอสันกำแพง ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผ้าขึ้น สันกำแพง

เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้น สันกำแพง

เพื่อทดสอบการยอมรับของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์ ผ้าขึ้น สันกำแพง

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับ

ด้านวิชาการ

ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ที่ทำจากผ้าขึ้น สันกำแพง

ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจาก ผ้าขึ้น สันกำแพง มาใช้ประโยชน์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขึ้น สันกำแพง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์

ด้านนโยบาย

1. ชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยนำวัตถุดิบและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง ผ้าขึ้น สันกำแพง

2. ชุมชนได้ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้น สันกำแพง ที่เป็นสินค้าท้องถิ่นในระดับชุมชน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ โดยใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความภูมิใจ

3. ผลจากการวิจัยใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าขึ้น สันกำแพง ซึ่งได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ผ้าไหมสันกำแพง

4. ชุมชนและหน่วยงานด้านพัฒนาชุมชนได้องค์ความรู้และเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

1.1 ผ้าขึ้น สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน

2.1 กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์ผ้าไหมสันกำแพง คือ พนักงานเจ้าหน้าที่นักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบผลิตภัณฑ์ ผ้าขึ้น สันกำแพง จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำ ผ้าขึ้น สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญด้าน ผ้าขึ้น สันกำแพง จำนวน 1 คน
3. นักวิชาการด้านสิ่งทอ จำนวน 1 คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผ้าขึ้น หมายถึง ผ้าที่เย็บเป็นถุงสำหรับผู้หึงความหมายของผ้าขึ้นล้านนาung โดยจะมีขนาดสั้นยาว และกว้างแคบต่างๆ กันไปขึ้นอยู่กับรูปร่างของผู้หึงและวิธีการหึง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับโอกาส เวลา และสถานที่ ตลอดจนอาจจะเปลี่ยนแปลงตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย ผ้าขึ้นมีความสำคัญเพราะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงสถานภาพและแหล่งกำเนิดของกลุ่มชน ซึ่งได้จากโครงสร้าง ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งแตกต่างจากผ้าประเภทอื่นๆ ที่มักจะไม่มีลักษณะบ่งชี้ที่มีรายละเอียดเท่าผ้าขึ้น

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง กระบวนการค้นคว้า การคิด ออกแบบ การแก้ไข และปรับปรุง เพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลิตภัณฑ์ที่ดีและอาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความใหม่ใน ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น นวัตกรรมอย่างแท้จริง

การยอมรับของผู้บริโภค หมายถึง การรับนวัตกรรมการพัฒนา ผ้าขึ้นทอ สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดย พนักงานเจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว ชุมชน แม่บ้าน